

OMATOIMIKIRJASTOT NUORTEN REVIIRINÄ

Pauliina Timonen

Maailma muuttuu

- Kirjasto muutoksessa
  - Tilan tarjoaminen kansalaistoiminnalle, harrastamiseen jne. (Kirjastolaki 2017)
  - Tila, jossa luodaan yhteisöjä; kohtaamis- ja tapahtumapaikka
  - Vrt. hiljaisuuden vaaliminen
- Digitaalinen kehitys
- Ihmisten ajankäytön muutokset
  - Laajennetut aukioloajat
- Missä nuoret nykyisin hengailevat?

Omatoimikirjastojen synty

- Maailmalla yli 10 vuotta
→ Suomeen v. 2012 Hämeenlinnaan
- Tavoitteet:
  - palvelun parantaminen ja saavutettavuus
  - aukioloaikojen lisääminen
  - tilojen käyttöasteen lisääminen
- Alussa tekniset ja turvallisuuteen liittyvät asiat → sisältö

Omatoimikirjasto tilana nuorten näkökulmasta

- Yksi kasvuympäristö

- Ei muita paikkoja kokoontumiseen, oleskeluun
- Voi olla myös osa monitoimitilaa

- Matalakynnyksisyys

- Hyvä saavutettavuus, ilmainen, julkinen tila, ei maalitauluefektiä, hyvä maine, valvomattoman tilan illuusio
- Myös hyviä palveluita ja paljon valintamahdollisuuksia

Turvallisen ja teknisesti toimivan tilan lähtökohdat

- Tuttu palvelu
  - Uutta: täysin itsenäinen käyttö, jonka teknologinen kehitys mahdollistaa
- Vähemmän toiminnallisia riskejä
- Vaarojen ja riskien tunnistaminen → turvallisuustoimenpiteet → tietojen antaminen käyttäjille
- Teknisen turvallisuuden lisäksi vaatii sosiaalista turvallisuutta
  - Nuorten tunne puolueettomasta, yhdenvertaisesta ja siten turvallisesta tilasta?

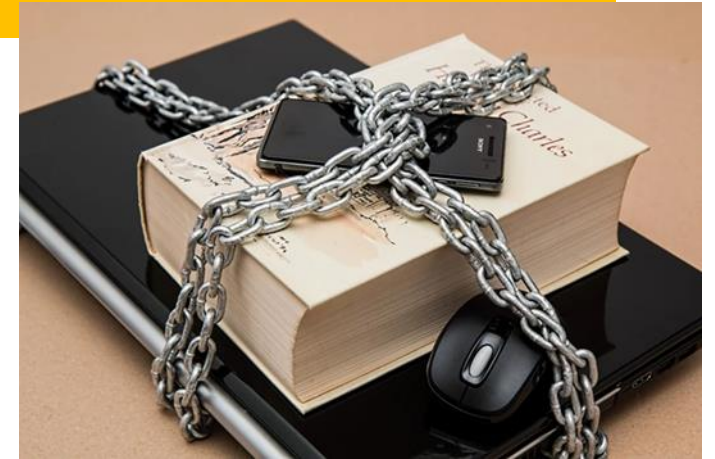
Tekniset edellytykset

- Pääsynhallinta: oviohjaukset, kulunvalvonta
- Kameravalvonta: tilaan saapuvien henkilöiden tunnistaminen, yleisvalvonta, poistumisreittien valvonta
- Murtohälytysjärjestelmä
- Valaistuksen ohjaus
- Ilmanvaihto
- Itsepalveluautomaatit ym. tekniikka

- Muuta huomioitavaa: siivous, vartiointi (turvapainike?)

Mahdolliset vaarat & riskit omatoimitilassa

- Omaisuusvahingot
- Järjestyshäiriöt
- Tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvät riskit
- Henkilövahingot
- Maineriskit
- Toiminnan jatkuvuuteen liittyvät riskit

Riskien hallintakeinoja

- Palvelun määrittely
- Sopimusasiat, muut käyttöehdot ja -säännöt
- Asiakkaille annettavat ohjeet
- Tilojen soveltuvuus omatoimikäyttöön
- Rakennuksen yleinen käyttöturvallisuus
- Valvonta
- Seuranta ja kehittäminen

❖ *Riskien olemassaolon
hyväksyminen*

❖ *Luottamuksen rakentaminen*

❖ *Ajatus omasta tilasta*

”Kirjastossa voi tehdä mitä vaan!”

- Tullut myös kokonaan uusia käyttäjiä
- Käyttäjillä erilaisia tarpeita, toiveita ja odotuksia
  - Kysyttävä käyttäjiltä ja tarkasteltava ajoittain uudestaan
  - Myöskään nuoret eivät ole homogeeninen ryhmä
- Käyttäjien osallistaminen
  - Tärkeää, että jokainen voisi kokea tilan omakseen

Mitä tarpeita, toiveita ja odotuksia?

- Automaatio ja itsepalvelu laajoilla aukioloajoilla
- Henkilökunnan kohtaaminen
- Tila hengailulle, juttelulle ja musiikin kuuntelulle
- Tila rauhalliselle työskentelylle
- Yhdistys- ja harrastustoiminta
- Muita?

Mitä nuoret tarvitsevat? 1/2

- Nuorille tärkeää kokemus kuulumisesta johonkin
  - Olennaista, että nuoret voivat käyttää omatoimikirjastoa käyttösääntöjen mukaisesti, ilman heille suunnattuja rajoituksia
  - Nuoret tulisi huomioida koko kirjastossa yhdenvertaisesti, ei vain määrättyllä alueella ”Nuoriso”
- Nuorten sosiaalisten kokoontumisten ja yhteisöllisyyden edistäminen voi lisätä tyytyväisyyttä myös aikuisiällä

(Itä-Suomen yliopiston ja Kuopion yliopistollisen sairaalan tutkimus 2020)

- Nuorille rauhoittumisen tila on lähes yhtä merkittävä kuin sosiaalinen tila

Terve nuori tarvitsee aikuisia, jotka huolehtivat ja valvovat, joita voi rakastaa ja vihata ja joita voi uhmata ja joista voi pitää.

Nuori tarvitsee aikuisen läsnäoloa.

Aikuisia

Sitä, että heistä pidetään. Jos nuorista ei pidetä, voidaan unohtaa vaatimukset siitä, että he käyttäytyisivät hyvin.

Fyysistä ja emotionaalista tilaa kehittyä, oppia tuntemaan itsensä, rajansa ja mahdollisuutensa sekä tilaa tehdä erehdyksiä ja kokeiluja.

Mitä nuoret tarvitsevat?

Muun ympäristön täytyy antaa nuorelle kokemus, että se arvostaa häntä, on kiinnostunut hänestä ja tarjoaa hänelle turvalliset rajat, vaikka nuori aiheuttaakin kasvunsa aikana toistuvia törmäyksiä. Usein nuoren vaikeudet ja käyttäytymishäiriöt kärjistyvät, kun ympäristö epäonnistuu tässä tehtävässä.

Rajoja

Rajat tuovat turvallisuutta. Nuorille on ominaista turvallisuustoimien, sääntöjen ja määräyksien koettelu. Näin he haluavat varmistua niiden olemassaolosta ja siitä, että ne kestävät.

Nuoren sisäinen turvallisuuden tunne vahvistuu toistuvilla vanhempiin, perheeseen, opettajiin ja ystäviin kohdistetuilla kokeiluilla.

Nuorelle on tärkeää saada uhmata asemassa, jossa heidän riippuvuutensa kohdataan ja jossa heidän uhmaansa vastataan.

Mitä nuoret tarvitsevat? 2/2

- Nuorille tulisi tarjota heidän tarpeidensa mukaisia tiloja ja toimintaa heitä aidosti kuunnellen siellä, missä he aikaansa viettävät

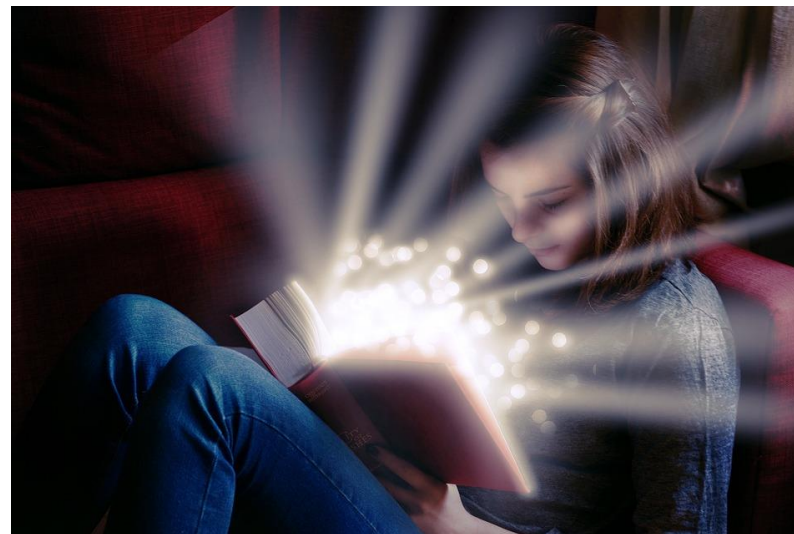
→ Nuorisolaki (1285/2016) pyrkii edistämään nuorten mahdollisuutta osallistumiseen ja vaikuttamiseen ja lain mukaan nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa (§24). Myös hallituksen esityksen (HE 111/2016) mukaan nuorten osallisuuden lisääminen yhteiskunnassa edellyttää, että nuorten näkemykset huomioidaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, kun nuorille kohdentuvia palveluja kehitetään.

- Nuorisovaltuutettu Sara Soimasuon esitys ”Nuoren kirjasto”
<https://www.kirjastokaista.fi/sara-soimasuo-nuoren-kirjasto/>

Nuorten ehdotuksia omatoimikirjastolle

- Kerätty pelisääntöpajan 2020 yhteydessä ennen Kuopion Puijonlaakson omatoimikirjaston avausta:
  - VR-lasien hankinta
  - kännyköille omat käyttöpaikat
  - Harry Potter -elokuvia lisää
  - kirjoja lisää
  - pelejä ja herkkuja
  - kivaa yhteistä tekemistä
  - keskustelukopit, joissa ei häiritse muita

Henkilökunnan roolin muutos

- Omatoimikirjaston työntekijä on
  1. omatoimisen kirjastonkäytön mahdollistaja
  2. ihmisten kohtaaja ja yhteisöllisyyden fasilitoija

(Parasta palvelua omatoimisesti -hanke 2019-21)
- Oman työn miettiminen uudella tavalla
- Viestiminen käyttäjille
  - Omatoimisuus, automaatio ja itsepalvelu ollut jo arkea kirjastoissa
  - Milloin inhimillinen kohtaaminen ja läsnäolo on korvaamaton?

Mitä mieltä?

Voidaanko osallisuuden tunnetta lisäämällä ja tilan omistajuutta vahvistamalla lisätä turvallisuutta, yhteisöllisyyttä ja käyttäjien tyytyväisyyttä?

Nuorten Palvelu ry

Kiitos!

50 vuotta työtä nuorten hyväksi

Jotta jokaisella olisi joku, joka kuuntelee ja kuulee